Hobeon

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Bedrijfsmanagement MKB
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

De kracht van
kennis.

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag
T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870
I www.hobeon.nl
E info@hobeon.nl

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding Bedrijfsmanagement MKB
voltijd/deeltijd

Fontys Hogescholen

CROHO nr.34106

Hobéon Certificering
17 december 2014
Auditpanel
R.J.M. van der Hoorn, MBA MCM
L. Daverveld
drs. M.G.J.M. van Kempen
J.S. Chamrai
Secretaris
F.J. Telwin

INHOUDSOPGAVE

1. BASISGEGEVENS 1

2. SAMENVATTING 3

3. INLEIDING 7

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN 9

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL 21

6. AANBEVELINGEN 23

BIJLAGE I Scoretabel 25
BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties 27
BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma 29
BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels 31
BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten 35
BIJLAGE VI Overzicht auditpanel 37

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Fontys Hogescholen
status instelling	Bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief
NAAM OPLEIDING	Bedrijfsmanagement MKB
registratienummer croho	Bachelor 34106
domein/sector croho	Engineering
oriëntatie opleiding	HBO
niveau opleiding	Bachelor
graad en titel	Bachelor of Engineering
aantal studiepunten	Bachelor 240
afstudeerrichtingen	Bedrijfsmanagement MKB Automotive Management
onderwijsvormen	Competentiegericht en projectonderwijs
locaties	Eindhoven en Tilburg
varianten	voltijd en deeltijd
relevante lectoraat	Business Entrepreneurship
datum audit / opleidingsbeoordeling	2 en 3 oktober 2014
contactpersonen	Gerard Lenssen g.lenssen@fontys.nl

Basisgegevens **hbo-bacheloropleiding Bedrijfsmanagement MKB, voltijd en deeltijd.**[1]

bron: Kritische Reflectie Bedrijfsmanagement MKB
peildatum: juli 2014

instroom (aantal)	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd	111	156	165	161	172	148
▪ deeltijd	33	19	31	34	19	33
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar[2]	2008	2009	2010	2011	2012	2013
▪ voltijd	32	40	38	50	34	10
▪ deeltijd	33	21	32	41	53	9
uit de hoofdfase[3]				2010	2011	2012
▪ voltijd				11	13	1
▪ deeltijd				14	5	22
rendement (percentage)[4]				2007	2008	2009
▪ voltijd				69	57	47
▪ deeltijd				36	73	60
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
▪ voltijd, deeltijd			32		24	
opleidingsniveau docenten (percentage)[5]			Master		PhD.	
▪ Voltijd, deeltijd			73		10	
docent–student ratio[6]						
▪ Voltijd, deeltijd						1:20,1
contacturen (aantal)[7]			1e jaar	2e jaar	3e jaar	4e jaar
▪ voltijd			20	16	12 + Minor	12 + Project 9/10
▪ deeltijd			8	8	8 + Minor	8 + Project 9/10

1 Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012.
2 Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.
3 Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.
4 Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat het bachelordiploma haalt in de nominale studieduur + één jaar, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.
5 Het aandeel docenten (onderwijzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwijzend personeel).
6 De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwijzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.
7 Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

De beroepscontext van de afgestudeerde Bedrijfsmanagement MKB is primair het middenbedrijf van het MKB in de technische of logistieke sector. Vooral in het groeiend middenbedrijf is er behoefte aan begeleiding van en expertise in organisatieverandering, alsook bij de ontwikkeling en implementatie van praktische managementconcepten en systeemmodellen. Hierdoor is er een toenemende vraag naar bedrijfskundigen op bachelorniveau, specifiek opgeleid voor het middenbedrijf. De opleiding BMKB leidt deze functionarissen op in een voltijdse en deeltijdse variant.

Standaard 1: Beoogde eindkwalificaties: goed
De opleiding ontleent de door haar beoogde eindkwalificaties aan het in 2006 landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel voor opleidingen in het Engineering domein. Daarbij heeft zij vier generieke competenties en vier opleidingsspecifieke competenties samengevoegd tot een eigen Bedrijfsmanagement MKB (BMKB) profiel en profileert zij zich op de speerpunten van de Brainportregio: food, lifestyle, transport, maintenance en Automotive.

Het profiel wordt gedragen door het relevante werkveld en de opleiding heeft aan het panel inzichtelijk gemaakt dat de door haar gehanteerde eindkwalificaties zowel qua inhoud, niveau als oriëntatie passend zijn voor een hbo-bachelor.

Het panel is gecharmeerd van de heldere focus die de opleiding met haar eindcompetenties legt op ondernemerschap en afstudeervariant Automotive. Het panel vindt deze goed aansluiten bij de Brainportregio waarin de opleiding opereert.

Het panel stelt vast dat de opleiding heeft aangetoond dat de door haar beoogde eindkwalificaties (i) op hbo-bachelorniveau zijn gedefinieerd doordat deze op inzichtelijke wijze zijn verbonden aan de Dublin Descriptoren, (ii) qua beroepsoriëntatie goed aansluiten op hetgeen van een BMKB-afgestudeerde bachelor mag worden verwacht en (iii) zich goed laten verbinden met de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van een dergelijke opleiding.

Op grond van deze bevindingen komt het panel op Standaard 1 tot het oordeel 'goed'.

Standaard 2: Onderwijsleeromgeving: voldoende
Het panel is van oordeel dat de opleiding een zorgvuldige instroomprocedure hanteert, die zorgt voor de juiste match tussen student en opleiding. Tijdens de audit bevestigen studenten zonder uitzondering dat zij met het juiste beeld van de opleiding zijn ingestroomd.

Het programma van de opleiding vindt het panel solide. Het heeft een heldere semesterstructuur, dat zowel in zijn verticale als horizontale opbouw een samenhangend geheel vormt. Studenten ervaren het programma over het algemeen als studeerbaar, maar stevig. Dit wordt met name veroorzaakt door de introductie van de maatregel Propedeuse in 1 jaar, waar het panel, de docenten en de studenten zeer enthousiast over zijn. Propedeuse in 1 jaar heeft tot gevolg dat studenten van meet af aan hard studeren. Het panel stelt vast dat dit een positief effect heeft op de studiemotivatie en op het studierendement.

Samengevat, is het panel van oordeel dat de opleiding beschikt over een gedegen onderwijsprogramma, dat dekkend is voor de beoogde eindkwalificaties, inhoudelijk samenhangend is, ambitie uitstraalt en dusdanig is vormgegeven dat het studeerbaar is voor studenten. Het panel heeft tijdens de audit geconstateerd dat er binnen de opleiding sprake is van een open werk- en studieklimaat, dat zich onder meer vertaalt in een grote betrokkenheid van studenten en medewerkers bij hun opleiding.

Uit de gesprekken die het panel met de docenten heeft gevoerd, maakt het op dat er sprake is van enige piekbelasting bij zowel studenten als docenten, mede door de introductie van Propedeuse in 1 jaar. Studenten vinden de docenten goed benaderbaar, ook buiten de colleges om. Het panel stelt derhalve vast dat de omvang van het docentenkorps toereikend is om het programma adequaat te kunnen uitvoeren.

De fysieke onderwijsleeromgeving heeft geen gelijke tred gehouden met het groeiende aantal studenten. Er is sprake van adequate onderwijsruimten, maar studenten merken op dat er te weinig en te kleine werkruimtes zijn. Het studielandschap heeft een goed werkend Wifi-netwerk, PC-werkplekken en de mogelijkheid tot printen.
De hogeschool beschikt over een fysieke mediatheek, met een grote verscheidenheid aan relevante bronnen en databases; deze zijn digitaal ook locatieonafhankelijk te benaderen. Tijdens de audit bevestigen de studenten dat zij van deze digitale bronnen gebruik maken. Zowel de studiebegeleiding als de informatievoorziening heeft de opleiding praktisch ingericht. Studenten zijn er tevreden over.

De opleiding beschikt over een gedegen, samenhangend en studeerbaar programma dat opleidt tot de beoogde eindkwalificaties en een docentenkorps dat zowel kwalitatief als kwantitatief is toegerust om het programma naar behoren uit te voeren en dit ook doet. De opleiding kent echter nog een aantal verbeterpunten. Het panel ziet een fysieke leeromgeving die de studenten op dit moment niet voldoende faciliteert, dient de internationale leerlijn uitgekristalliseerd te worden en krijgen de studenten niet van alle docenten de nodige inspiratie. Deze punten overwegend komt het panel op Standaard 2 voor zowel de deeltijdse als voltijdse variant tot het oordeel 'voldoende'.

Standaard 3: Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties: voldoende
Het panel vindt dat de opleiding een gedegen systeem van toetsen en beoordelen heeft ingericht dat de beoordeling van studenten op een valide, betrouwbare en transparante wijze laat plaatsvinden. De examencommissie opereert met gezag, delegeert de kwaliteitsborging van de toetsen aan de toetscommissie en zorgt er tevens voor dat zij als examencommissie in control is over de kwaliteitsborging van het systeem van toetsen en beoordelen.
De examencommissie heeft echter nog een slag te maken als het gaat om het systematisch vormen van een eigenstandig oordeel over het eindniveau.

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit 20 eindwerkstukken bestudeerd en beoordeeld. Ieder eindwerkstuk is het resultaat van een individueel of een in duo uitgevoerde opdracht bij een organisatie.

Vatten we de resultaten van de beoordeling van de beroepsproducten door het panel samen, dan ontstaat het volgende beeld. Er is sprake van veelal beschrijvende eindproducten waarbij een verantwoording van de verzamelde data een punt van aandacht is, evenals de diepgang van de eindwerkstukken. Het gebruik van modellen is voldoende maar kan beter; een goede reflectie kan voor de student behulpzaam zijn om zijn methode van onderzoek tegen het licht te houden. Daarnaast dient er ook nog aandacht te worden besteed aan het algemeen taalgebruik binnen de eindwerken. De beoordeling van het auditteam komt overeen met de beoordeling van de docenten, de eindwerken zijn van voldoende niveau.

Overwegende dat (i) de opleiding een examen- en een toetscommissie heeft die beide voldoende zijn toegerust voor hun taken, dat (ii) de toetsing gevarieerd en van goed niveau is, (iii) de opleiding zicht heeft op de kwaliteit en het niveau van de eindwerkstukken en deze naar het oordeel van het auditteam inderdaad voldoende zijn, maar dat (iv) er nog een verbeterslag nodig is bij de eindwerken in diepgang en taalgebruik, besluit het auditteam deze standaard met het oordeel 'voldoende'.

Algemene conclusie:
Het panel komt tot het oordeel 'goed' voor Standaard 1 en het oordeel 'voldoende' voor de Standaarden 2 en 3. Deze oordelen gelden voor de varianten voltijd en deeltijd. Op grond van de beslisregels van de NVAO leidt dit tot het overall oordeel 'voldoende' voor de opleiding Bedrijfsmanagement MKB als geheel.

Den Haag, 17 december 2014

R.J.M. van den Hoorn,
voorzitter

F.J. Telwin,
secretaris

3. INLEIDING

In januari 2012 is de Fontys Hogeschool Bedrijfsmanagement, Educatie en Techniek (FHBEnT) ontstaan uit de Fontys Hogeschool Bedrijfsmanagement en Techniek en de Fontys Pedagogisch Technische Hogeschool. FHBEnT is één van de 29 instituten van Fontys Hogescholen. FHBEnT verzorgt vier bacheloropleidingen, te weten Technische Bedrijfskunde, Bedrijfsmanagement Midden- en Kleinbedrijf, Leraar Technisch Beroepsonderwijs en Leraar Consumptieve Techniek Daarnaast herbergt het instituut twee Associate Degree programma's, te weten de AD Technische Bedrijfskunde verbonden aan Technische Bedrijfskunde en de AD Instructeur verbonden aan de lerarenopleidingen.

De opleiding BMKB heeft 579 studenten, waarvan er 482 voltijd- en 97 deeltijdonderwijs volgen. Het onderwijs wordt uitgevoerd met 32 docenten (24 fte). Het voltijdonderwijs wordt uitgevoerd in Eindhoven en Tilburg, het deeltijdonderwijs alleen in Eindhoven.

Hoewel de opleidingen BMKB en TBK beide behoren tot hetzelfde landelijke opleidingcluster Engineering en gebaseerd zijn op eenzelfde competentieset, hebben ze een verschillende focus ten opzichte van functies en werkveld. Zo richt TBK van Fontys zich vooral op staffuncties in het grootbedrijf, terwijl BMKB zich specifiek richt op managementfuncties voor het midden- en kleinbedrijf (MKB).

De ontstaansgeschiedenis van de opleidingen BMKB en TBK met hun schaalgrootte, het karakter en de grootte van de (maakindustrie van) regio Zuid-Nederland, in combinatie met de genoemde focus, hebben geleid tot parallelle zelfstandige opleidingen. Zo hebben de opleidingen ieder een eigen opleidingsteam, geleid door twee opleidingsmanagers die integraal verantwoordelijk zijn voor de uitvoering. De opleidingsmanagers maken een onderlinge taakverdeling en rapporteren gemeenschappelijk aan de directeur.

Invoering stamopleidingen
De invoering van landelijk afgesproken stamopleidingen heeft geleid tot een conversiedocument waarin de situatie per 1 september 2015 wordt aangegeven. De opleidingen Bedrijfsmanagement MKB en Technische Bedrijfskunde gaan beide behoren tot de stam Technische Bedrijfskunde en beide zullen binnen de nieuwe kaders en afspraken het onderwijs inrichten op basis van hun focus.

Ontwikkelingen na de vorige visitatie
Na de visitatie in 2008 heeft de opleiding de aanbevelingen en opmerkingen ter harte genomen en geïmplementeerd:

- De groei en het verloop van de opleiding hebben ertoe geleid dat de opleiding de laatste jaren een aantal nieuwe collega's heeft aangenomen. Zij probeert mensen te werven met relevante bedrijfservaring, bij voorkeur opgedaan in het MKB. Daarnaast geldt voor de zittende collega's dat iedereen stages en afstudeerders begeleidt en met de brancheweken en bijvoorbeeld het vierdejaars project 9/10, in semesters 9 en 10, intensief contacten onderhoudt met het bedrijfsleven.
- Ook is de ervaren werkdruk aangepakt door het verbeteren van de roostering en de inzetplanning.
- De projecthandleidingen zijn inmiddels zo veel als mogelijk uniform gemaakt. Met hulp van onderwijs- en inhoudsdeskundigen worden verbeterslagen gemaakt qua inhoud. Zo heeft de opleiding in 2013/2014 de onderwijsleerlijnen, de leerdoelen en de wijze van toetsing verder verbeterd.

- Daarnaast heeft de opleiding met de Raad van Advies overlegd over de ontwikkelrichting van de opleiding. Met de opleidingscommissie heeft de opleiding het onderwijsprogramma en de uitvoering daarvan verder verbeterd op basis van de onderwijsevaluaties en interne en externe (werkveld)ontwikkelingen. Het onderwijsprogramma is daardoor systematisch op een aantal aspecten verder doorontwikkeld.

De opleiding wordt op de peildatum 15 juli nog volgens de Engineering-competentieset van 2006 uitgevoerd. De nieuwe competentieset zal tegelijkertijd met de invoering en overgang naar de TBK-stam per 1 september 2015 worden geïmplementeerd.

4. OORDELEN OP HET NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor–master) en oriëntatie (hbo–wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Inhoud eindkwalificaties
De opleiding Bedrijfsmanagement (BMKB) van Fontys te Eindhoven en Tilburg behoort tot het landelijk domein Engineering. Het profiel van de 'Bachelor of Engineering' dat in 2006 is vastgesteld, is door de opleiding overgenomen en dient samen met de generieke hbo-competenties als basis voor haar eigen beoogde eindkwalificaties. De deeltijd variant van de opleiding volgt nauwgezet de voltijd variant. Het profiel van de voltijd en deeltijd variant bestaat uit vier domeincompetenties en vier gedragscompetenties die zijn gebaseerd op de algemene hbo-bachelor competenties. Leerdoelen zijn concretiseringen van deze competenties uitgesplitst in drie verschillende niveaus, dit wordt in de volgende alinea verder toegelicht. Er is inmiddels in het landelijk overleg, waar de opleiding tezamen met andere opleidingen van het Engineering domein in participeert, overeenstemming bereikt over een nieuwe set van competenties. Bedrijfsmanagement MKB van Fontys is op dit moment bezig met de implementatie en vertaling van dit profiel naar de opleiding.

Niveau en Oriëntatie eindkwalificaties
Competenties zijn in drie niveaus uitgewerkt, waarbij niveau 1 de propedeuse is, niveau 2 de hoofdfase en niveau 3 de afstudeerfase. De niveau-aanduiding is gebaseerd op de complexiteit van de taak, de complexiteit van de context en de mate van begeleiding. Hieronder een voorbeeld van competentie 2: Ontwerpen.

Tabel Voorbeeld van de operationalisering van de beoogde eindkwalificatie Ontwerpen

Competentie Ontwerpen	Opstellen van kwalitatieve en kwantitatieve ontwerpen/ modellen, komen tot één of meer onderbouwde oplossingsrichtingen
Ontwerpen van product, dienst of sturing Op basis van eerder uitgevoerde diagnose/analyse van probleem/opdracht stelt de student meerdere ontwerpen, modellen of voorstellen op. Zo nodig maakt hij zich daarvoor nieuwe kennis en vaardigheden eigen. Hij is zich bewust van de voor- en nadelen van de diverse voorstellen. Het gaat hier in eerste instantie om inhoudelijke voorstellen zonder veel detail. We spreken van mogelijke oplossingsrichtingen. Let wel: het gaat in deze fase dus uitdrukkelijk niet om een tot in details uitgewerkt ontwerp, dat komt eventueel in een latere fase. Aan de hand van aangereikte of door hem opgestelde criteria adviseert hij zijn opdrachtgever. De opbrengst van deze competentie is een concept, voorlopig ontwerp, oplossingsrichting of een definitief pakket van eisen.	U demonstreert uw competent-zijn door: • het ontwikkelen van op de probleemstelling toegesneden oplossingen/adviezen; • een keuze te kunnen maken uit relevante modellen/technieken voor het ontwerp; • ontwerpmodellen/technieken adequaat toe te passen; • randvoorwaarden bij oplossingsrichtingen te kunnen aangeven; • selectiecriteria op te stellen om keuzes in oplossingsrichtingen inzichtelijk te maken; • risico's van oplossingsrichtingen goed in te kunnen schatten; • door middel van meerdere invalshoeken een oplossingsrichting kunnen beoordelen; • uw oordelen en conclusies kunnen onderbouwen en de gevolgen ervan voor de organisatie te overzien. (Bij het ontwikkelen van oplossingen rekening houden met de cultuur van de organisatie en met ethische en maatschappelijke factoren.)

Profiel van de Bedrijfsmanagers MKB
De studenten die afstuderen als Bachelor Bedrijfsmanagement MKB aan Fontys worden door de opleiding voorbereid om gekwalificeerde beroepsbeoefenaren te worden in managementfuncties binnen kleine en middelgrote bedrijven. De afgestudeerden worden opgeleid om de "rechterhand van de directeur" en "opvolger familiebedrijf/zelfstandig ondernemer" te worden. Daarbinnen is het een doel van de opleiding om de studenten expertise op te laten bouwen op het gebied van organisatieverandering, alsook de ontwikkeling en implementatie van praktische managementconcepten en systemmodellen. Het profiel is tot stand gekomen door overleg met het werkveld dat voornamelijk actief is in de Brainport.
In het verlengde van 'Brainport 2020, Top Economy, Smart Society', een initiatief van het kabinet om een visie te ontwikkelen voor de Brainport regio, beoogt de opleiding zich te profileren door zich te oriënteren vanuit een technisch/logistiek perspectief op de volgende branches: food, lifestyle, transport, maintenance en automotive.

Het auditpanel vindt deze profilering passend voor een opleiding Bedrijfsmanagement MKB in deze Brainportregio en waardeert de keuze voor de regionale speerpunten. Vooral 'Automotive' krijgt reeds een adequate invulling. Dit leidt het auditpanel af uit het feit dat de opleiding studenten vanaf het 3^{e} jaar de mogelijkheid biedt om Automotive Management als afstudeervariant te kiezen. Deze afstudeervariant is uniek in Nederland en werkt nauw samen met de Brainportregio.

Koppeling met de Dublin Descriptoren
In Europees verband zijn indicatoren voor het bachelorniveau gedefinieerd: de Dublin Descriptoren. In het landelijke opleidingsprofiel is verantwoord hoe de domeincompetenties Bachelor of Engineering aansluiten op de Dublin Descriptoren. Hieronder een overzicht van de koppeling tussen de competenties en de Dublin Descriptoren.

Dublin-descriptoren	**BMKB-beroepscompetenties**							
	Generieke competenties				*Sociale/zelfsturende competenties*			
	1 Inzicht krijgen	2 Ontwerpen	3 Plannen	4 Uitvoeren	5 Samen-werken	6 Leiding geven	7 Commu-niceren	8 Professio-naliseren
Kennis en inzicht	x					x	x	x
Toepassing van kennis en inzicht		x	x	x				
Oordelen			x	x	x	x		
Communiceren				x	x		x	
Lerend vermogen					x	x		x

Praktijkgericht onderzoek
De opleiding heeft in samenwerking met het lectoraat Business Entrepreneurship zich ten doel gesteld om ingenieurs op te leiden die kritisch kunnen reflecteren op hun beroepspraktijk om zodoende een bijdrage te leveren aan kenniscirculatie in en kennisontwikkeling over diezelfde praktijk. De opleiding stelt dat onderzoek dient bij te dragen aan het beantwoorden van vragen uit de praktijk, een directe bijdrage levert aan het oplossen van een probleem in de praktijk en nieuwe kennis genereert die overdraagbaar is en tot op zekere hoogte generaliseerbaar is. Het onderzoek dient gebaseerd te zijn op een geaccepteerde methodologie en tot slot moet het resultaat beschikbaar zijn in een taal die de praktijk begrijpt. Het auditpanel stelt vast dat de opleiding BMKB een duidelijke ambitie heeft ten aanzien van praktijkgericht onderzoek.

Hoewel onderzoek nu geen specifieke aanduiding kent in de huidige competentieset zit het op dit moment verwerkt onder een aantal andere competenties in de nieuwe competentieset die volgend jaar wordt geïmplementeerd is onderzoek wel expliciet benoemd.

Internationalisering
Internationalisering is een speerpunt dat hogeschoolbreed gedragen wordt. Het instituut en de opleiding volgen de hogeschoolbrede opdracht om zorg te dragen voor een internationale en interculturele oriëntatie van haar studenten. De Nederlandse beroepsgerichte engineeringopleidingen zijn door het Koninklijk Instituut Van Ingenieurs en Nederlands Instituut van Register-Ingenieurs en Afgestudeerden (KIVI-NIRIA) getoetst aan de competenties van de Europese Vereniging van Nationale Ingenieursverenigingen FEANI. FEANI erkent de afgestudeerde engineeringbachelors van de Nederlandse engineeringopleidingen als professional application engineer waardoor de afgestudeerde internationale professionele erkenning geniet. Daarnaast breidt het kennisdomein engineering door internationaal onderzoek en ontwikkeling continu uit. Fontys Hogescholen is institutioneel lid van SEFI, de Internationale vereniging van Engineering Educators. De engineeringopleidingen blijven op deze wijze op de hoogte van de internationale ontwikkelingen, zowel met betrekking tot de beroepsvereisten van ingenieurs, de eindkwalificaties van opleidingen als de programmatische invulling van het onderwijs.

Actualiteit eindkwalificaties
Internationaal gezien worden de eindkwalificaties actueel gehouden door hierboven genoemde partijen. De opleiding houdt haar eindkwalificaties landelijk actueel door onder andere te participeren in het Landelijk Overleg. Het instituut kent een Raad van Advies met welke periodiek overleg wordt gevoerd over landelijke en regionale ontwikkelingen en over ontwikkelingen binnen het onderwijs en de opleidingen. BMKB heeft periodiek overleg met het College van Gecommitteerden, dat door de opleiding is aangezocht als toezichthouder op de procesgang en de kwaliteit van het Afstuderen. Voorts wordt aansluiting gezocht bij bedrijven binnen de Brainportregio. Met de bedrijven vertegenwoordigd in de Raad van Advies, in het college van gecommitteerden en in overleg met stage biedende organisaties wordt regelmatig gesproken over de inhoud van de eindkwalificaties en het programma.

Weging en Oordeel goed
Het panel stelt vast dat de opleiding heeft aangetoond dat de door haar beoogde eindkwalificaties (i) op hbo-bachelorniveau zijn gedefinieerd doordat deze op inzichtelijke wijze zijn verbonden aan de Dublin Descriptoren, (ii) qua beroepsoriëntatie goed aansluiten op hetgeen van een BMKB-afgestudeerde bachelor mag worden verwacht, (iii) zich goed laten verbinden met de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van een dergelijke opleiding en (iv) zich met Automotive profileert, waarmee de opleiding zich – gezien de regio waarin zij actief is – in haar profiel passend onderscheidt.

Op grond van deze bevindingen komt het panel op Standaard 1 tot het oordeel ‘goed’ voor de varianten voltijd en deeltijd.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Onderwijsprogramma
De opleiding bestaat uit een major van 210EC en een vrij te kiezen minor van 1 semester (30EC). Het programma is gebaseerd op:

- Integrale projecten. In ieder project zijn branches geïntegreerd;
- Het holistische principe. In ieder project komen alle aspecten, subsystemen, kennisgebieden aan bod, maar in verschillende mate van diepgang en complexiteit;
- Projectmatig werken. In alle projecten werken de studenten volgens de benadering van projectmatig werken en volgens concepten van probleemaanpak.

In de eerste twee jaar is het onderwijs georganiseerd als een opeenvolging van vier projecten, allen met een omvang van zeven weken. Deze projecten staan voor de kernconcepten en kernopgaven van het beroep. Voorafgaand aan elke periode wordt er gestart met workshopweken waarin de student gefocust intensief bezig is met een specifiek onderwerp zoals Studie- en managementvaardigheden (I en II), Boekhouden met Excel en Ondernemerschap.

In het tweede jaar maken de workshopweken plaats voor brancheweken. De opleiding onderscheidt in het programma vier zogenoemde zuilen: Organisatie- en Personeelsmanagement (OPM), Logistiek- en Technisch management (LTM), Commercieel management (COM) en Financieel management (FIM).
In de perioden 9-10 in het derde jaar staat de beroepspraktijkvorming in de bedrijfsstage centraal. Aansluitend, in de perioden 11-12 (dus in het derde jaar), kan de student zichzelf profileren door de keuze van de minor.

De programmastructuur kent voorts een propedeuse, een hoofdfase en een afstudeerfase met leerarrangementen. De studenten leren de competenties gefaseerd, in drie niveaus, aan (zie Standaard 1) en verwerven in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid en zelfsturing, doordat de student steeds meer wordt losgelaten na een intensieve begeleiding in het eerste jaar.

De drie fases (propedeuse, hoofdfase en afstudeerfase) lopen parallel met de drie niveaus (respectievelijk 1, 2 en 3) van competentiebeheersing, waarbij het eindniveau dat van de beginnende beroepsbeoefenaar reflecteert.

Horizontale samenhang
In de eerste twee jaren van de opleiding wordt horizontale samenhang georganiseerd rondom de projecten waarbij de thema's op elkaar aansluiten qua inhoud en complexiteit. In het derde jaar kan de student de samenhang in het programma toetsen aan de beroepspraktijk door middel van de stage en de minor.

Verticale samenhang
In het eerste jaar raakt de student bekend met de basis maar ook al met de beroepspraktijk. In de hoofdfase wordt de verbinding met de beroepspraktijk geïntensiveerd.
De afstudeerfase is zo georganiseerd dat een optimale voorbereiding op het afstuderen plaatsvindt. Doel van het programma is dat studenten gedurende de opleiding succesvol drie opvolgende niveaus van zowel de generieke als de domeinspecifieke competenties gaan beheersen. De toenemende moeilijkheidsgraad van de te onderscheiden niveaus 1, 2 en 3 komt tot uitdrukking in de context waarbinnen geopereerd wordt. De niveaus geven daarmee een stijgende mate van beheersing, zelfstandigheid en complexiteit aan.

Onderzoek
De onderzoekslijn is vanaf het eerste jaar geïmplementeerd in samenwerking met het lectoraat Business Entrepreneurship. Het doel van de opleiding met deze onderzoekslijn is dat studenten niet alleen in staat zijn om praktijkproblemen te kunnen verklaren of beschrijven, maar ook dat er bijgedragen kan worden aan de oplossing. De opleiding hanteert zelf een definitie zoals genoemd in de Kritische Reflectie: "De opleiding kiest daarom voor ontwerpgericht onderzoek als basis voor onderzoek binnen de opleiding. Ontwerpgericht onderzoek heeft als doel het ontwikkelen van kennis over diagnosticeren van omstandigheden, het definiëren van problemen en het verbeteren van situaties (Van Aken, 1994)." Om dit te realiseren wordt er met twee soorten opdrachten gewerkt: de verbeteropdracht en de ontwikkelopdracht. In de eerste drie jaar wordt de student vertrouwd gemaakt met het opzetten en uitvoeren van een onderzoek waarbij het uiteindelijke doel is dat studenten in het vierde jaar zelfstandig een ontwerpgericht onderzoeksproject uitvoeren.

Het panel verwacht bij een Bedrijfsmanager MKB dat een onderzoekende houding de basis vormt voor het werk van de startbekwame Bachelor. Het panel ziet in het curriculum dan ook een sterke positie voor onderzoek terug. Het panel heeft tijdens de audit voorbeelden gezien van projectverslagen, die lieten zien hoe studenten zelf een onderzoek opzetten en uitvoeren. Een dergelijke exercitie vindt het panel een juiste implementatie en een adequate voorbereiding op het afstudeeronderzoek in het laatste jaar van de studie. De herkenbaarheid en aanwezigheid van het lectoraat komt echter nog niet sterk genoeg naar voren. Studenten gaven tijdens de audit aan dat zij niet bekend waren met het lectoraat en de betrokkenen

Internationalisering
Internationalisering is gezien de Brainportregio erg belangrijk. Dit is door de opleiding dan ook door het curriculum in de projecten verweven via de leerlijn Internationalisering. Internationalisering moet door de studenten in de vakken en projecten verbonden worden met de regionale context, vanuit het ondernemersperspectief. In het eerste jaar komt dit onder andere terug in het vak Engels, de Engelstalige component in het curriculum, en in de wetenschappelijke artikelen. In de brancheweken in het tweede jaar maken de studenten kennis met de bedrijvigheid in de Brainportregio, die in toenemende mate internationaal georiënteerd is. De opleiding promoot mede daarom internationale (derdejaars) stages en het volgen van minoren in het buitenland en werkt aan verbetering van de ondersteuning daarvan. Op dit moment geven studenten aan dat er te weinig ondersteuning is voor internationale stages, een enkele student geeft aan het panel aan dat de benodigde documenten voor een internationale stage niet klaar lagen en hij hier zelf voor moest zorgen. Het panel merkt op dat de leerlijn nog niet uitgekristalliseerd is, waar het Engelse component voldoende terugkomt kan de internationale context vaker terugkomen in de studie. Studenten geven aan dat zij internationale aspecten terug zien in opdrachten en projecten, maar dat zij dit nog te summier vinden.

Deeltijd
Het deeltijd programma volgt inhoudelijk nauwgezet de lijn van de voltijd Bachelor, maar is didactisch aangepast op de deeltijd studenten. Het verschil is met name terug te vinden in jaar 2 waar in de deeltijd geen workshopweken resp. brancheweken plaatsvinden. Verder is er voor

deeltijdstudenten geen vrije minor keuze, deeltijd studenten dienen verplicht de opleidingsminor Creativiteit en ondernemerschap te volgen. Daarnaast zijn er voor deeltijdstudenten minder contacturen en is de studie meer gericht op zelfstudie.

Studeerbaarheid
Het bachelor-programma heeft een studielast van 240 EC's. De opleiding kent een aantal maatregelen die studenten in staat moeten stellen de studie zonder onnodige studievertraging te doorlopen.

Voor studenten met een functiebeperking heeft Fontys Hogescholen het convenant 'Studeren met een functiebeperking' mede ondertekend. Voor topsporters is er het convenant 'Topsport'. Bedrijfsmanagement MKB voert beide convenanten uit. De studieloopbaanbegeleider (SLB-er) is de contactpersoon voor studenten die van de regelingen gebruik willen maken. Het auditpanel ziet een werkend systeem van begeleiding en ondersteuning voor studenten. De studenten konden beamen dat de begeleiding voor hen juist was om de studie studeerbaar te houden.

De opleiding volgt de Fontys-jaarkalender waarin een onderwijsperiode bestaat uit tien weken, waarvan acht lesweken en twee toetsweken. Zoals hierboven reeds aangegeven, is er in het kader van Propedeuse in 1 jaar spreiding van toetsen gerealiseerd binnen de tien weken, hetgeen ook zal worden geïmplementeerd in het tweede leerjaar. De opleiding zorgt voor een evenwichtige spreiding van de studielast door een gelijkmatige verdeling over de vier onderwijsperiodes per jaar (elk 15 EC's).

Propedeuse in 1 jaar
Om de kwaliteit van de studenten te verhogen en de rendementscijfers te verbeteren is per september 2013 de maatregel genomen dat studenten hun Propedeuse in 1 jaar dienen te halen. Hierbij wordt er begeleid in kleinere groepen en is er een intensiever programma. Toetsing wordt meer gespreid en het aantal summatieve toetsen is verminderd. Dit beleid vraagt discipline, een actieve bijdrage en optimale inzet van zowel studenten als docenten. Studenten worden hier op voorbereid door voorlichting vooraf en intensieve begeleiding gedurende het jaar. Intensieve begeleiding wordt gerealiseerd door een samenwerking tussen tutor, vakdocent, studieloopbaanbegeleider, running mate en kleinere groepen. Het panel is enthousiast over het nieuwe beleid, ook de docenten en de studenten waarmee gesproken is tijdens de audit onderschrijven de positieve verandering. Het is echter aan te raden om de verhoogde werkdruk bij docenten in de gaten te houden.

Instroom
De opleiding heeft haar vooropleidingseisen in de Onderwijs- en Examenregeling beschreven en op haar website en advertentiebrochures vermeld. Studenten met een Nederlands diploma vwo en/of havo met wiskunde is toelaatbaar, ook profiel C&M zijn direct toelaatbaar. Afgestudeerde mbo'ers (niveau 4) zijn ook direct toelaatbaar, evenals studenten met een propedeusediploma uit het hoger onderwijs. Zoals gebruikelijk kent de opleiding ook een toelatingsprocedure voor 21+.
Voor deeltijdse studenten is een relevante werkomgeving vereist, waarvan de werkzaamheden een bijdrage leveren aan op competentiekaarten vastgelegde onderwijseenheden.

Voor aanvang van de studie wordt de student uitgenodigd voor een digitaal intake-assessment. De resultaten worden aan de hand van een rapport door een studieloopbaanbegeleider besproken met de student. Voor studenten die niet direct toelaatbaar zijn op basis van hun vooropleiding, zoals zij-instromers, personen met een buitenlands diploma en voor personen van 21 jaar of ouder zonder passende vooropleiding, zijn er intakegesprekken. De opleiding bepaalt hun geschiktheid op basis van een toelatingsonderzoek.

Tenslotte houdt de opleiding rekening met mogelijk eerder verworven competenties (EVC). Studenten die in aanmerking denken te komen voor een erkenning van die EVC's, kunnen een onderbouwd verzoek tot erkenning indienen bij de examencommissie, die daarover een besluit neemt.

Het panel is van oordeel dat de opleiding een zorgvuldige instroomprocedure hanteert, die zoveel mogelijk zorgt voor de juiste match tussen student en opleiding. Tijdens de audit bevestigen studenten zonder uitzondering dat zij met het juiste beeld van de opleiding zijn ingestroomd.

Personeel
BMKB heeft gekozen voor een onderwijsuitvoering door twee subteams, ingedeeld op basis van vakclustering. Het team OPM/LTM verzorgt het onderwijs in Organisatorisch en Personeelsmanagement/Logistiek en Technisch management; het team COM/FIM is verantwoordelijk voor het onderwijs in Commercieel en Financieel management. Gezamenlijk dekken ze de vier kennisgebieden. De beide teams voeren zowel de dag- als deeltijdopleiding uit op beide uitvoeringsplaatsen. De teams bestaan uit een mix van ervaren docenten en jonge docenten met recente bedrijfservaring.

Het onderwijsteam bestaat uit 32 docenten (24 fte) waarbij 73% (23) van de docenten een masteropleiding heeft en 10% (3) van de docenten gepromoveerd is. Nieuwe docenten volgen standaard het BKO-traject indien zij niet over een didactische aantekening beschikken. Het auditteam heeft de CV's van het docententeam bekeken en met een delegatie van de docenten gesproken tijdens de audit. De docenten zijn vakinhoudelijk en didactisch bekwaam. De opleiding heeft een helder beeld van de noodzakelijke verschuivingen in de vereiste vakkennis nu zij onder de stamopleiding TBK gaat vallen: zo weet men dat men de technische component in de opleiding moet versterken en daar personeel voor moet gaan werven. Daarnaast heeft de opleiding op dit moment een docent-studentratio van 1:20,1. Het panel acht dit voldoende en dit beeld is bevestigd door de studenten tijdens de audit.

De docenten houden contact met het werkveld door de reguliere afspraken met de stage begeleidende organisaties. Daarnaast zijn de docenten zelf actief in het werkveld, wordt er samengewerkt met bedrijven en worden er gezamenlijke activiteiten georganiseerd.

In het gesprek tussen de studenten en het panel komt naar voren dat het inspirerende vermogen van de docenten een verbeterpunt is. Dit komt terug in de NSE cijfers voor beide varianten en beide locaties, waar de voltijd een 3,2, deeltijd een 3,1 en Tilburg een 3,0 scoren. Alhoewel veel docenten rechtstreeks uit het werkveld komen en kunnen putten uit eigen inspirerende praktijkervaring wordt dit niet altijd zo beleefd door de studenten.

Voorzieningen
Bedrijfsmanagement MKB zit op de campus Rachelsmolen van Fontys te Eindhoven en heeft daar de beschikking over algemene onderwijsruimten voor groepen tot 130 studenten. Daarnaast zijn er opleidingsspecifieke voorzieningen zoals studentenwerkruimten. Studenten hebben tijdens de audit aangegeven dat het aantal vrije werkruimtes beperkt is. In het gehele gebouw is draadloos internet beschikbaar. Het auditpanel heeft recente en relevante vakliteratuur gezien in de centrale mediatheek in het gebouw. Het aanbod aan literatuur is voor de student tevens digitaal beschikbaar.
Op de locatie in Tilburg is de opleiding te krap gehuisvest naar de mening van zowel de studenten als de docenten. Ook is het gebouw te Tilburg niet zo goed geoutilleerd. Dit is een serieus aandachtspunt voor de opleiding, dat overigens door de opleiding zelf ook wordt onderkend.

De opleiding herkent de geluiden met betrekking tot de beschikbaarheid van studentwerkplekken. Om dit te verbeteren heeft de opleiding geïnvesteerd in de werkplekken en in de infrastructuur ervan. Door bestaande werkruimtes anders in te delen zijn er meer ruimtes ontstaan. Door een andere roostering wordt er efficiënter omgegaan met de ruimtes.

Het panel heeft echter kunnen constateren dat het aantal werkruimtes beperkt blijft. Het aantal beschikbare werkplekken heeft geen gelijke tred kunnen houden met de toegenomen instroom van studenten. Om tot betere oplossingen te komen wat betreft deze voorzieningen geeft de opleiding aan in gesprek te zijn met het College van Bestuur om te kijken welke huisvestingsmogelijkheden er in de nabije toekomst zijn voor de opleiding en het instituut.

Studieloopbaanbegeleiding
In relatie tot de maatregel Propedeuse in 1 jaar, wat hieronder wordt toegelicht, is de studieloopbaanbegeleiding in, met name, het eerste jaar intensief. Bij aanvang van de opleiding wordt er door de studieloopbaanbegeleider een individueel kennismakings- en intakegesprek gehouden. Wat opgevolgd wordt door in de eerste week een voorlichting te geven over projectonderwijs, het geven en ontvangen van feedback, intervisie en zelfreflectie. Na iedere periode is er een studievoortgangsgesprek. Aan het eind van het studiejaar krijgen alle studenten een schriftelijk studieadvies dat ook mondeling wordt toegelicht. Een student kan ook altijd op eigen initiatief een gesprek met de studieloopbaanbegeleider aanvragen.

Verder zijn er op Fontys-niveau tweedelijns studentenvoorzieningen zoals het decanaat, de studentenpsycholoog en het studentenloopbaancentrum.

Via de website en het programma Progress worden studenten van informatie voorzien betreffende hun studievoortgang. Op de website kunnen studenten terecht voor bijvoorbeeld de Onderwijs- en examenregeling (OER) en roosters. Via Progress kunnen studenten hun eigen studievoortgang bijhouden. Binnen 10 werkdagen na het maken van een toets kunnen studenten hier het resultaat van de beoordeling bekijken. Uit NSE (2013) onderzoek bleek dat studenten niet geheel tevreden waren over Progress, de opleiding heeft in de tussentijd maatregelen genomen door de regels aan te scherpen voor docenten over het tijdig aanleveren van resultaten. Studenten geven tijdens de audit aan tevreden te zijn over de informatievoorziening.

Weging en Oordeel voldoende
De opleiding beschikt over een gedegen, samenhangend en studeerbaar programma dat opleidt tot de beoogde eindkwalificaties en een docentenkorps dat zowel kwalitatief als kwantitatief is toegerust om het programma naar behoren uit te voeren en dit ook doet. De opleiding kent echter nog een aantal verbeterpunten. Het panel ziet een fysieke leeromgeving die de studenten op dit moment niet voldoende faciliteert, dient de internationale leerlijn uitgekristalliseerd te worden en krijgen de studenten niet van alle docenten de nodige inspiratie. De deeltijd variant volgt nauwgezet de voltijd variant. Deze punten overwegend komt het panel op Standaard 2 voor zowel de deeltijdse als voltijdse variant tot het oordeel ‘voldoende’.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen
Systeem van toetsen en beoordelen

Het kader voor het systeem van toetsing en het toezicht daarop is vastgesteld in het Governance Document van het instituut Bedrijfsmanagement, Educatie en Techniek. Daarnaast heeft de opleiding in 2013 een review uitgevoerd naar toetsen, het toetsprogramma en de toetsmatrijzen. Het resultaat is input geweest voor de herziening van het bestaande toetsbeleidsplan. Alle docenten zijn intern geschoold op het gebied van toetsing, en hebben als onderdeel van de Medior Kwalificatie Onderwijs het certificaat behaald. Voor het toezicht op de kwaliteit van de toetsing is een instituutsbrede examencommissie ingericht met een beleidskamer op instituutsniveau en uitvoerende kamers per opleiding.

Volledigheid
Het panel heeft aan de hand van het door de opleiding geleverde Competenties, Leerdoelen, Onderwijs, Toetsing en Studiepunten (CLOTS)-schema vastgesteld dat alle competenties op het eindniveau worden getoetst. Alle toetsen binnen de opleiding zijn bovendien expliciet verbonden met de leerdoelen/competenties waartoe de verschillende leerarrangementen opleiden. Het panel heeft tijdens de audit een representatieve selectie van toetsen (zowel beoordeeld werk als de opgaven) ingezien en vindt dat deze toetsen qua vorm en inhoud goed aansluiten bij het gegeven (competentiegerichte)onderwijs en de opgedragen leeractiviteiten.

Het CLOTS-schema geeft de uitgangspunten weer voor toetsing, de kwaliteitseisen die eraan worden gesteld en de wijze waarop deze worden bewaakt, alsook de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende actoren rondom examinering.

Validiteit en betrouwbaarheid
Het panel vindt dat de opleiding heldere en relevante criteria hanteert waaraan toetsen moeten voldoen. Zo worden in het kader van de validiteit van toetsen, behalve dat deze moeten aansluiten op het gegeven onderwijs en de opgedragen leeractiviteiten, bijvoorbeeld nog de volgende eisen gedefinieerd: (i) ieder toets/beoordeling dient te zijn gebaseerd op een doorsnee van de leerdoelen die vooraf zijn gesteld, (ii) en voor elke beoordeling wordt gebruik gemaakt van een beoordelingsdocument.

Het panel ziet dat, naast de criteria voor validiteit, ook richtlijnen voor betrouwbaarheid en transparantie van toetsen opgenomen zijn.
Om de betrouwbaarheid van toetsen te bevorderen beoordeelt de opleiding deze aan de hand van een vooraf vastgestelde antwoordmodel. Ook worden alle toetsen vooraf gecontroleerd door twee docenten. Bij projecten en het afstuderen wordt het werkveld betrokken en is er sprake van meerdere 'ogen' die beoordelen. Er wordt namelijk gekeken door een tweede beoordelaar, en bij projecten en afstuderen kijkt een begeleider van het werkveld mee, maar is uitdrukkelijk geen beoordelaar.

Uit de selectie van toetsen en beoordelingen die het panel heeft ingezien blijkt dat de opleiding gebruik maakt van verschillende toetsvormen, zoals schriftelijke gesloten en open toetsen, presentaties, opdrachten en rapporten, zodat studenten op diverse manieren worden getoetst. Ook heeft het panel vastgesteld dat de toetsen in het algemeen inhoudelijk van een goed niveau zijn.

Er zijn meerkeuzetoetsen waarin primair kennis wordt getoetst; inzicht en toepassing worden getoetst met schriftelijke en individuele opdrachten, presentaties en mondelinge verdedigingen van opdrachten, en door middel van een assessment het competentiebeheersingsniveau. Ook worden projectopdrachten beoordeeld waarin een aantal competenties wordt getoetst op kennis en vaardighedenniveau. Aan de hand van de inhoud van het portfolio worden de persoonlijke en professionele ontwikkeling en houding weergegeven en vervolgens in een assessment getoetst.

Studenten geven tijdens de audit aan goed op de hoogte te zijn van de criteria waarop zij getoetst worden.

Examen- en toetscommissie
De toetscommissie heeft als belangrijkste taak, zoals beschreven in het Governance Document en het Toetsbeleid, om toetsen te ontwerpen, organiseren, analyseren en die te verbeteren. Het toetsbeleid is door hen geformuleerd en afgestemd met de uitvoerende kamer BMKB van de examencommissie. Jaarlijks wordt het toetsplan geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Implicaties van deze wijzigingen op het toetsbeleid worden door de toetscommissie gesignaleerd bij het MT, dat de examencommissie informeert. De toetscommissie overlegt maandelijks met het MT en de examencommissie.

Samen met Technische Bedrijfskunde (TBK) en Pedagogisch Technische Hogeschool (PTH) is er een centrale examencommissie die uit meerdere kamers bestaat. In de Beleidskamer zijn de voorzitters van de eigen Uitvoerende kamer van de drie opleidingen vertegenwoordigd. Vervolgens hebben de opleidingen allen een eigen Uitvoerende kamer met daaronder de gemandateerde toetscommissies.

Het panel oordeelt dat de examencommissie voldoet aan de eisen die de WHW aan de kwaliteit van een examencommissie stelt. Het is het panel gebleken dat de examencommissie, met behoud van haar eigen verantwoordelijkheid, de borging van de kwaliteit van de toetsen en examens heeft gedelegeerd aan de toetscommissie. De functie van secretaris van de beleidskamer van de examencommissie en van de uitvoerende kamer van BMKB wordt door dezelfde persoon vervuld, zodat deze fungeert als de verbindende schakel tussen beide kamers. Om haar verantwoordelijkheid waar te kunnen maken, laat de examencommissie de toetscommissie regelmatig rapporteren over de aangetroffen kwaliteit en krijgt zij eventuele suggesties voor verbetering.
Het panel raadt de examencommissie aan om zich zelf een oordeel te vormen over het gerealiseerde eindniveau, op dit moment gebeurt dit via de individuele rollen die de examencommissie leden hebben als begeleider of beoordelaar.

Afstuderen
De student mag toetreden tot de afstudeerfase wanneer hij voldoet aan de criteria genoemd in de OER. De afstudeercoördinator kijkt naar de studievoortgang en zal een waarschuwing geven indien nog niet aan de voorwaarden van de uitvoeringsfase is voldaan. Deze criteria zijn voor de student ook de vinden in de Afstudeerhandleiding. In onderstaande tabel is het proces van de afstudeerfase geïllustreerd. Voor het afstuderen zijn er dus twee eindwerken: het competentieportfolio en het afstudeeronderzoek. Deze worden beide tijdens de afstudeerzitting beoordeeld door dezelfde beoordelingscommissie, bestaande uit een eerste beoordelaar en de afstudeermentor.

Deeltijd
Het afstudeermodel voor de deeltijd is vrijwel identiek aan dat van de voltijd met dien verstande dat in de deeltijd de studenten geen vrije ruimte hebben.

Tabel Afstudeerfase

Eindwerk	EC	Onderwijs-Onderdelen	Toetsvorm	Beoordeling
Project Innovatiescan	30	Project 9/10	Kennis en casustoets	≥ 5,5
			Onderzoeksverslag	≥ 5,5
Vrije ruimte	1*	Vrije ruimte		voldaan
Competentieportfolio	1		Competentie verantwoordingsdocument	≥ 6
Zoek- en oriëntatiefase		Zoek- en oriëntatiefase	Voorlopig voorstel afstuderen	'Go' noodzakelijk Pas na voldoende studieresultaten beginnen aan de uitvoering
Praktijkgericht onderzoek	28	Zelfstudie en onderzoek	Beoordeling van het onderzoek/ functioneren van de student	≥ 5,5 weging 20% van het eindcijfer
			Beoordeling onderzoeksverslag	≥ 5,5 weging 60% van het eindcijfer
			Presentatie en verdediging	≥ 5,5 weging 20% van het eindcijfer**
Totaal	60			

Kwaliteit eindwerken en het eindniveau
Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit 20 eindwerkstukken bestudeerd en beoordeeld. 10 van de voltijd variant, 5 van de deeltijd variant en 5 van de voltijd Automotive afstudeerrichting. Ieder eindwerkstuk is het resultaat van een individueel of in duo uitgevoerde opdracht bij een organisatie. De selectie die bekeken is door het panel was een steekproef van de beschikbare eindwerken van de laatste twee jaar. Hier zaten ook eindwerken bij die nog door duo's uitgevoerd zijn. Het nieuwe beleid sinds 2013 schrijft voor dat studenten niet meer de mogelijkheid hebben om in duo's af te studeren.

Vatten we de resultaten van de beoordeling van de beroepsproducten door het panel samen, dan ontstaat het volgende beeld. Er is sprake van veelal beschrijvende eindproducten waarbij een verantwoording van de verzamelde data een punt van aandacht is, evenals de diepgang van de eindwerkstukken. Het gebruik van modellen is voldoende maar kan beter; een goede reflectie op het gebruik van de theoretische modellen kan de student behulpzaam zijn om zijn methode van onderzoek tegen het licht te houden. Daarnaast dient er ook nog aandacht te worden besteed aan het taalgebruik binnen de eindwerken. De cijferbeoordeling van het auditteam wijkt slechts in beperkte mate af van het oordeel van de opleiding. Het panel deelt de cesuur voldoende/onvoldoende uit de beoordelingen.

Weging en Oordeel voldoende
Het panel vindt het positief dat (i) de opleiding een examen- en een toetscommissie heeft die beide voldoende zijn toegerust voor hun taken, (ii) de toetsen gevarieerd en van goed niveau zijn, (iii) de opleiding zicht heeft op de kwaliteit en het niveau van de eindwerkstukken. Voor de opleiding ligt er nog een uitdaging bij de eindwerken betreffende diepgang en taalgebruik. Het auditteam heeft 20 eindwerken bestudeerd voor de audit en is daarover, net als de docenten. tot een positief oordeel gekomen. Dit alles overwegende beoordeelt het auditteam deze standaard als 'voldoende' voor de varianten voltijd en deeltijd.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

Het panel vindt de opleiding Bedrijfsmanagement MKB van Fontys Hogeschool een opleiding die vanuit haar natuurlijke verbinding met de Brainportregio bedrijfsmanagers oplevert die als ondernemende managers met een stevige theoretische basiskennis een duidelijke meerwaarde hebben. Ook de afstudeervariant Automotive vanaf het derde jaar ziet het panel als sterk punt, omdat ze uniek is in Nederland.

Het panel is van oordeel dat er sprake is van heldere, eindkwalificaties, die worden gerealiseerd in een samenhangend, geprofileerd en zich duidelijk van andere TB-opleidingen onderscheidend curriculum dat qua inhoud en vormgeving goed aansluit op de beoogde eindkwalificaties en, zoals een echte hogere beroepsopleiding betaamt, zeer veel praktijkrelevant onderwijs kent. Dit komt niet in de laatste plaats door de docenten, die een sterke band hebben met het werkveld en actueel onderwijs verzorgen. De praktijkervaring wordt nog niet optimaal vertaald in inspirerend onderwijs, zo is de beleving van de student. De onderwijsleer-omgeving voldoet aan de vereisten van hbo-onderwijs, waarbij het aantal werkplekken nog een door de opleiding erkend en aangepakt knelpunt vormt. De studieloopbaanbegeleiding is passend vormgegeven en wordt daardoor door studenten gewaardeerd. De introductie van Propedeuse in 1 jaar is zeer positief, dit wordt ook door zowel docenten als studenten gewaardeerd.

De opleiding hanteert een solide systeem van toetsen en beoordelen. De examencommissie opereert gezagsvol en is duidelijk in control over de kwaliteitsborging van de toetsen en de examinering. De door de opleiding afgeleverde eindwerken kunnen op belangrijke aspecten nog aan kwaliteit winnen, met name waar het taalgebruik en verantwoording van de ingezette methoden van onderzoek betreft, maar worden door het panel wel als voldoende beoordeeld.

Het panel komt tot het oordeel ‘goed’ voor Standaard 1 en het oordeel ‘voldoende’ voor de Standaarden 2 en 3. Deze oordelen gelden voor de varianten voltijd en deeltijd. Op grond van de beslisregels van de NVAO leidt dit tot het overall oordeel ‘voldoende’ voor de opleiding BMKB als geheel.

6. AANBEVELINGEN

- Het panel ziet een opleiding die zich sterk profileert met een aantal speerpunten, maar vooral met de regio waar het in zit. De profilering kan de opleiding veel groter naar buiten brengen, om als gevolg een grotere instroom te creëren. De afstudeerrichting Automotive kan hierbij een tool zijn.
- De introductie van Propedeuse in 1 jaar heeft als gevolg dat er een groot aantal gemotiveerde studenten zijn. In het propedeusejaar moeten studenten alle studiepunten (60EC) behalen om door te kunnen naar het tweede jaar. Studenten weten hierdoor binnen maximaal 1 jaar waar ze aan toe zijn. Het is een punt van aandacht voor de opleiding om deze gemotiveerde studenten een uitdagend programma te blijven bieden in de hoofdfase van de Bachelor.
- Het panel raadt de examencommissie aan om eigenstandig een oordeel te vellen over het gerealiseerde eindniveau, op dit moment gebeurt dit via de individuele rollen die de examencommissieleden hebben als begeleider of beoordelaar. Voor de continuïteit en totaal overzicht is het aan te raden dat de examencommissie zich zelf als examencommissie een beeld vormt van het eindniveau
- De opleiding heeft veel contacten met het werkveld, maar die worden vaak verzorgd door individuele docenten. Het auditpanel raadt de opleiding aan om de vele contacten te systematiseren en te structureren zodat het continueren en intensiveren van contacten minder docentafhankelijk wordt.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Fontys hbo-bacheloropleiding Bedrijfsmanagement MKB voltijd	
Standaard	**Oordeel**
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	**V**

Scoretabel paneloordelen Hogeschool Fontys hbo-bacheloropleiding Bedrijfsmanagement MKB deeltijd	
Standaard	**Oordeel**
Standaard 1. Beoogde eindkwalificaties	G
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	**V**

BIJLAGE II Opleidingsspecifieke eindkwalificaties

De vier generieke competenties:
- Inzicht krijgen
- Ontwerpen
- Plannen
- Uitvoeren

De vier sociale-, zelfsturende competenties:
- Samenwerken
- Leidinggeven
- Communiceren
- Professioneel handelen

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

Curriculumoverzicht voltijd

	Periode 1			Periode 2			Periode 3			Periode 4		
Leerjaar 1	Workshopweek	Project 1 Commercieel- en Financieelmanagement (COM/FIM)	Tentamens	Workshopweek	Project 2 Organisatorisch- en Logistiekmanagement (OPM/LTM)	Tentamens	Workshopweek	Project 3 Commercieel- en Financieelmanagement (COM/FIM)	Tentamens	Workshopweek	Project 4 Organisatorisch- en Logistiekmanagement (OPM/LTM)	Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											
Leerjaar 2	Brancheweek	Project 5 Logistiek- en Technischmanagement (LTM)	Tentamens	Brancheweek	Project 6 Commercieelmanage-ment (COM)	Tentamens	Brancheweek	Project 7 Organisatie- en Personeelsmanage-ment (OPM)	Tentamens	Brancheweek	Project 8 Financieelmanagement (FIM)	Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											
Leerjaar 3	Derdejaars		Tentamens	stage		Tentamens	Fontysminor of		Tentamens	opleidingsminor		Tentamens
Leerjaar 4	Project 9 Integraal		Tentamens	Project 10 project		Tentamens	Afstudeer-		Tentamens	onderzoek		Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											

Curriculumoverzicht deeltijd

	Periode 1			Periode 2			Periode 3			Periode 4		
Leerjaar 1	Workshopweek	Project 1 Commercieel- en Financieelmanagement (COM/FIM)	Tentamens	Workshopweek	Project 2 Organisatorisch- en Logistiekmanagement (OPM/LTM)	Tentamens	Workshopweek	Project 3 Commercieel- en Financieelmanagement (COM/FIM)	Tentamens	Workshopweek	Project 4 Organisatorisch- en Logistiekmanagement (OPM/LTM)	Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											
Leerjaar 2	Project 5 Logistiek- en Technischmanagement (LTM)		Tentamens	Project 6 Commercieelmanagement (COM)		Tentamens	Project 7 Organisatorisch- en Personeelsmanagement (OPM)		Tentamens	Project 8 Financieelmanagement (FIM)		Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											
Leerjaar 3	Derdejaars		Tentamens	stage		Tentamens	Opleidingsminor Creativiteit		Tentamens	en Ondernemerschap		Tentamens
Leerjaar 4	Project 9 Integraal		Tentamens	Project 10 project		Tentamens	Afstudeer-		Tentamens	onderzoek		Tentamens
	Leerlijnen Onderzoeksvaardigheden, Internationalisering en Ondernemerschap.											

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Auditprogramma Beperkte Opleidingsbeoordeling t.b.v. hbo-bacheloropleiding Bedrijfsmanagement MKB – Hogeschool Fontys – 2 en 3 oktober 2014

Varianten: Voltijd, deeltijd
Lectoraten: Business Entrepreneurship
Locatie: Eindhoven
Datum audit: 2 en 3 oktober 2014

Auditpanel

Naam	Rol
Rob van der Hoorn MBA CMC	Voorzitter
Drs. Marc van Kempen	Lid
Leo Daverveld RA	Lid
J. Chamrai	Studentlid
Franklin Telwin MScBA	Secretaris

Programma

Dag 1 – donderdag 2 oktober 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen/korte functieduiding)	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	R1_1.78	Inloop & ontvangst auditteam	
08.30 – 09.30	R1_1.78	Intern overleg auditteam	
09.30 – 11.00	R1_1.78	Management • *Ir. Gerard Lenssen, directeur FH BEnT* • *Drs. Tamara Pompe, opleidingsmanager BMKB* • *Ir. Raymond Burgers, opleidingsmanager BMKB* • *Drs. Victor van der Linden, manager Bedrijfsvoering* • *(toehoorder: Fred Greve, Audit)*	Gespreksonderwerpen: eigenheid opleiding – ambities - hbo-niveau - relatie beroepenveld – internationalisering - onderzoeksdimensie – visie en missie op het lectoraat
11.00 – 11.15		Pauze	
11.15 – 12.45	R1_1.78	Lectoren en leden van de kenniskring • *Dr. Ir. Ger Post, Lector Lectoraat – thema's: innovatie, ondernemerschap, operational excellence* • *Dr. Yvonne Kirkels, docent BMKB Lectoraat – thema's: innovatie, onderzoeksmethodologie* • *Drs. Danae Bodewes, docent BMKB Lectoraat – thema: ondernemerschap* • *Drs. Els de Maeijer, docent TB Lectoraat – thema: open innovatie* • *Dr.Ir. Jeroen Keijzers, docent TB Lectoraat – thema's innovatie, onderzoeksmethodologie* • *Dr. MPhil Jos Pieterse, docent BMKB Lectoraat – thema: veranderkunde*	Gesprekonderwerpen: programma lectoraat – onderzoek - kennisontwikkeling – beroepspraktijk en maatschappij – lectoraat en opleiding/onderwijs en scholing – relatie andere lectoraten Onderzoek – kennisontwikkeling – beroepspraktijk en maatschappij – kenniskring en opleiding/onderwijs en scholing
12.45 – 13.30		Lunchpauze	
13.30 – 14.15	R1_1.78	Inzien van specifieke documentatie m.b.t. het lectoraat	

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen/korte functieduiding)	Gespreksonderwerpen
14.15 – 15.45	R1_1.78	Docenten: Samenhangende onderwijsleeromgeving, eigen deskundigheid incl. onderzoek doen in het curriculum Gesprekspartners: Coördinatoren en docenten met verschillende taken binnen de opleiding • *Tom Donkers MSc (nieuwe docent, OC-voorzitter)* • *Ir. René Hermans (coördinator afstuderen, (stam) techniek)* • *Ing. Mark Lemmen (SLB-er, roostering, SKC)* • *Sergo van Lieshout Mli (coördinator Automotive management, lid toetscommissie)* • *Dr. Yvonne Kirkels (coördinator afstuderen, onderzoekslijn, lectoraat, lid examencommissie)* • *Drs. Tamara Pompe (vestigingsmanager Tilburg, kwaliteit)* • *Dr. Nicole Renou (internationalisering, PR/voorlichting)* • *Ing. Theo Verbeek (curriculum ontwikkeling)* • *Olivier Verstappen (coördinator 3e jaars stage, management game "MT Challenge")* • *(toehoorder: Fred Greve, Audit)*	Gespreksonderwerpen: realisatie samenhangende onderwijsleeromgeving - inhoud en vormgeving programma – eigen inkleuring programma - keuze werkvormen – onderzoekslijn – stage - internationale component - beoordelen en toetsen - borging niveau - aansluiting instromers – relatie docenten beroepenveld – eigen deskundigheid docenten - opleidingsspecifieke voorzieningen *(met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse. In het gesprek gaat het ook om wie de docent zelf is, hoe hij het programma uitvoert, welke contacten hij heeft met het (internationale) werkveld en vakgenoten)*
15.45 – 16.00		Pauze	
16.00 – 17.30	R1_1.78	Werkveldvertegenwoordiging incl. onderzoek doen i.s.m. het lectoraat en/of de opleiding Gesprekspartners: Vertegenwoordigers die betrokken zijn bij de opleiding, samenwerkingspartners die betrokken zijn bij het lectoraat, alumni • *Lars van der Hoorn (voorzitter Raad van Advies), Directeur van der Hoorn Buigtechniek* • *Drs. Kees Adriaanse (samenwerkingspartner lectoraat), programmaleider Centre of Expertise High Tech Systems & Materials* • *em. prof. dr. ir. Ing. Arie Nagel (samenwerkingspartner lectoraat), Erasmus OI-Net partner* • *Marc de Meij (gecommitteerde), Welten Opleidingen* • *Leon Caers (gecommitteerde), Caers Personeelsmanagement* • *Ing. Chundri Boelens (alumnus, afgestudeerd 2011), Logistics coordinator at TomTom* • *Ing. Robin van Tiel (alumnus, afgestudeerd 2011), inkoop/productieplanning Bever Car Products* • *Ing. Tim van Meyl (alumnus, afgestudeerd 2012), onderwijsassistent Fontys Hogescholen*	Gespreksonderwerpen Werkveld: contacten met opleiding over onder andere: actuele ontwikkelingen en doorvertaling naar programma - andere wensen vanuit het werkveld – eigen inkleuring opleiding - stage en begeleiding – onderzoek in de opleiding en samenwerking met de opleiding daarin – niveau – onderzoek i.s.m. het lectoraat Gespreksonderwerpen Alumni: o.a. kwaliteit en relevantie van de opleiding (programma, docenten) - functioneren in de praktijk of vervolgopleiding
17.30 – 18.15	R1_1.78	Interne terugkoppeling: bepaling voorlopige beoordeling onderzoeksevaluatie	

Dag 2 – vrijdag 3 oktober 2014

Tijd	Lokaal	Gesprekspartners (incl. namen/korte functieduiding)	Gespreksonderwerpen
08.15 – 08.30	R1_1.78	Inloop & ontvangst auditteam	
08.30 – 08.45	R1_1.78	Intern overleg auditteam	
08.45 –10.15	R1_1.78	Studenten inclusief onderzoek doen in de opleiding Vertegenwoordiging, o.a. vanuit uit de opleidingscommissie • *Boy van Heugten (3e jaars Eindhoven, -vorig studiejaar voorzitter OC)* • *Christel Broers (2e jaars Tilburg)* • *Yousef Rahou (2e jaars Automotive management, lid OC)* • *Thom Manders (3e jaars Eindhoven)* • *Mathilde de Bruine (3e jaars Automotive management)* • *Ilonka van Dijk (4e jaars Eindhoven)* • *Aron Veugelers (vorig studiejaar 4e jaars Eindhoven)* • *Cindy de Bont (2e jaars deeltijd)* • *Daan van der Pol (3e jaars deeltijd)* • *Ashley Salazar (4e jaars deeltijd)*	Gespreksonderwerpen: kwaliteit en relevantie programma – studeerbaarheid – aansluiting – toetsen en beoordelen – kwaliteit docenten – opleidingsspecifieke voorzieningen – eigen producten
10.15 – 10.30		Pauze	
10.30 – 11.30	R1_1.78	Examencommissie/toetscommissie • *Ir. Nicole Barendse (voorzitter toetscommissie)* • *Dr. Kim Dirckx (lid toetscommissie)* • *Dr. Jos Pieterse (voorzitter examencommissie)* • *Ir. Nelly van Dael (lid examencommissie)* • *Dr. Yvonne Kirkels (lid examencommissie, afstudeercoördinator)* • *Drs. Henk Kreutzer (secretaris examencommissie)*	Gespreksonderwerpen: Bevoegdheden en taken examencommissie en toetscommissie - rol in de interne kwaliteitszorg toetsing - resultaten (met focus op de aandachtspunten vanuit de documentenanalyse)
11.30 - 12.15	R1_1.78	Spreekuur docenten/studenten	
	R1_1.78	Inzien materiaal m.b.t. de opleiding	
12.15 - 13.00		Lunchpauze auditteam	
13.00 – 13.45		Rondleiding opleidingsspecifieke voorzieningen en indien relevant voorzieningen van het lectoraat	
		Nader in te vullen door de opleiding: bijvoorbeeld een specifieke lessituatie, een presentatie, at-random klasbezoek	
13.45 – 14.00	R1_1.78	Interne terugkoppeling: bepaling pending issues	
14.00 – 14.30	R1_1.78	Pending issues (alle gesprekspartners van de opleiding en het lectoraat zijn hiervoor beschikbaar)	
14.30 – 15.30	R1_1.78	Interne terugkoppeling: bepaling definitieve beoordeling onderzoeksevaluatie + voorlopig oordeel opleidingsaudit	
15.30	R1_1.78	Terugkoppeling audit opleiding en lectoraat	

5e uur	**12:25-13:15**		
Docent	**Betreft**	**Klas**	**Lokaal**
BDS	Projectgroep	1B-k	R1 1.58b
6e uur	**13:15-14:05**		
BDS	Projectgroep	1A-e	R1 1.82b
HTZ/CAMP	Presentatie	1C	R1 0.18
LIES/POL	Presentatie	1D	R1 1.66

Werkwijze
Bij de beoordeling van de betreffende voltijd en deeltijd opleiding is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop het panel zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan het panel zijn oordeel over de opleiding moet bepalen.
Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de voltijd- en deeltijd varianten. De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft- ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Tijdens het locatiebezoek heeft het auditteam at random een aantal lessen / colleges / practica bezocht en met de daar aanwezige studenten gesproken.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels
Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende' , 'goed' of 'excellent' scoren. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding (bijvoorbeeld: voltijd, deeltijd en duaal), dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de kwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde kwaliteitsstandaarden.

Beperkte opleidingsbeoordeling
- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

- Kritische reflectie opleiding
- Organigram instelling / Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
  - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling – OER.
- Overzicht van het ingezette personeel
  - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid
  - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* eindwerken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies / organen.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.

Het auditpanel heeft de volgende eindwerken bekeken[8]:

Aantal	Studentnummer	Variant
1	2157013/2147762	VT
2	2152363/2110753	VT
3	2170143	VT
4	2154750	VT
5	2170604	VT
6	2159776	VT
7	2176042	VT
8	2122543/2148790	VT
9	2174782	VT
10	2149158	VT
11	2175176	VA
12	2155004	VA
13	2138762	VA
14	2172252	VA
15	2177933	VA
16	2148767/2087239	DT
17	2065260	DT
18	2176575	DT
19	2171833	DT
20	2101953/2155692	DT

[8] Om redenen van privacy zijn hier uitsluitend de studentnummers weergegeven. Namen van de afgestudeerde studenten en de titels van de eindwerken zijn bekend bij de secretaris van het auditteam.

BIJLAGE VI Overzicht auditpanel

Samenstelling, expertise en korte functiebeschrijvingen (cv's) van voorzitter, leden en secretaris.

Panelleden	**Expertise** - audit - kwaliteitszorg	**Expertise** - onderwijs	**Expertise** - werkveld	**Expertise** - vakinhoud	**Expertise** - internationaal	**Expertise** - studentzaken
R.J.M. van der Hoorn	X	X	X			
L. Daverveld		X	X	X	X	
drs. M.G.J.M. van Kempen	X	X		X	X	
J.S. Chamrai						X
F.J. Telwin						

Korte functiebeschrijvingen
De heer Van der Hoorn is een van de directeuren van de Hobéon Groep en heeft binnen het hoger onderwijs ruime ervaring met audits. Daarnaast houdt hij zich onder andere bezig met financieel economische vraagstukken voor hoger onderwijsinstellingen. Dhr. Van der Hoorn heeft diverse opleidingen op het gebied van Bedrijfseconomie en Bedrijfskunde gevolgd.
De heer Daverveld is werkzaam als leidinggevend accountant bij Koenen en Co. Hierbij is hij voornamelijk in de MKB-praktijk werkzaam als adviseur en accountant. Hierdoor heeft hij een grote ervaring opgedaan in de eisen en wensen die het MKB aan mensen stelt.
De heer Marc van Kempen heeft als teamleider Bedrijfskunde bij Saxion expertise op de onderwijskundige aspecten en heeft een reëel beeld van het werkveld.
De heer J. Chamrai is derdejaars student bij de hbo-bacheloropleiding Bedrijfseconomie van Hogeschool Utrecht. Hij is tevens bestuurslid van de gemeenschappelijke opleidingscommissie en enkele maanden is hij werkzaam geweest als Assistant Accountmanager Van Lanschot Bankiers N.V. en als procesverbeteraar / adviseur bedrijfsefficiency bij Hogeschool Utrecht.

F.J. Telwin, NVAO gecertificeerd secretaris in 2012

Op 28 mei 2014 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het auditpanel t.b.v. de beoordeling van Bedrijfsmanagement MKB, van Fontys Hogeschool, onder nummer 003066.

De door alle panelleden ondertekende onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaringen zijn in het bezit van de NVAO. In deze verklaring verklaren de panelleden gedurende tenminste vijf jaar voorafgaand aan de audit geen zakelijke noch persoonlijke binding te hebben gehad met de betrokken instelling -anders dan die in het kader van de werkzaamheden als lid van het auditpanel van het Evaluatiebureau-, die een onafhankelijke oordeelvorming ten positieve of ten negatieve zou kunnen beïnvloeden.

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Hobeon

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800
F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl
I www.hobeon.nl